

Letalo v noči in megli

Elizabeth Shields-Collins, tajnica Mednarodnega mladinskega kongresa.

Vesela pisarija

France Feržou

Tako gredo. Ljudje gledajo za njimi. Na mestu začne mirno in nedolžno Plah:

— Tukajle po poti pridem dol iz Brezja, kar se oglašite vi, — pokaže s pratom na mlajšega — v imenu postave, stoj! Prestrašim se, prevalim s steze v praprot in robido. Izgubim po poti srno in tečem v Prevratnico, se stisnem za skalo in čakam. Ko vas več ne vidim, grem domov. Je tako, gospod? —

— Natančno tako je! — pravi mladi žandar. — No, ker je tako, mora srna ležati tu nekje v gošči, če je medtem ni kdo ukrad, recimo tisti, ki je srno ubil. Le potrudimo se vsi trije, da najdemo srno! Vi, gospod — se obrne k mlajšemu — ležite na travo, kakor ste ležali, ko ste mene čakali, vi, gospod stražmešter, pa stopite z menoj v goščo, kakor sem šel jaz po poti in skozi robido v Prevratnico. Tako jo bomo najlaže našli!

Vse se zdi tako preprosto, samo po sebi umljivo, da drugače biti ne more. Zato oba žandarja ubogata. Mlajši leže v travo, Kočvara pa stopa po gošči tesno ob Plahu.

— Vidite, gospod stražmešter — razlaga dalje, — tu dol pridem, kar začujem glas. Srna mi pade z rame, jaz pa se spotaknem ob robido, tako le, pazite, gospod, v robidi je za vsakega nevarno! Nimam časa za pobiranje; prevalim se takole naprej in v Prevratnico. Tam stojim za skalo. —

Pade Plah in ko se ozre, vidi tudi Kočvaro na trebuhu v robidi.

— Le pazite! Prevalim se še enkrat. — Tako —

Ko vstane stražmešter, vidi samo še gosto praprot, ki se pripogiblje, nekaj šumi dalje in dalje in ko vstane, ni Plaha nikjer.

— Hejohoj, Plah! — zavpije čez malo časa, — kje pa ste, Plah? —

Molk. Ne šuma več, ne sledu. Žandar zavpije glasneje; priteče drugi s trate.

— Ali ste videli Plaha? —

— Ne, na mojo stran ni prišel! —

Obema je vroče. Snameta puške, prestopata vsa okolič, prebrskata slednji kotichek.

— Zatracena, — se jezi Kočvara. — Ne bi ga smela pustiti iz rok, pravi mlajši.

— Kaj poreče sodnik? —

— To je tisto! —

Vse dopoldne preiskujeta gozdiček. Pomanjtrata vso bohotno mlado praprot, razrežeta z bajoneti gosto zeleno robido, pretresata vsak grm. Plaha ni, ne srne, ne puške, ne sledu. Kakor bi se v zemljo udrl.

— Zdaj bo hudič preskril srno, puško in vse sledi! —

Popoldne prideta domov k Plahovim.

— Kje je gospodar? —

— Kaj: kje je? Saj ste ga vi odpeljali, — pravi žena, navajena takih stvari.

Najteže pa je s sodnikom. Pričaka ga Kočvara na Matetovem vrtu, ko pride po večerji na pivo.

— Plah je nama ušel v gozdu, ko je kazal, kje je srno odvrgel. Nikjer ga ni; ves dan ga iščemo! —

Takrat pa se raztegne sodnik, naješči obrvi, iz ust pa bruhne. Gostje se razidejo ali preselijo v sobe. Take so takrat navade. Teče od kostanja do kostanja in vpije, kriči kakor jesjar in zmerja vsevprek. Kočvara mirno in vdano posluša. Vselej je tako, kadar ni kaj prav. Toda danes je hujše.

In traja dve do tri ure. Proti deseti uri pa prosí Kočvara pokorno, če sme domov.

— Kar pojdite, toda zjutraj da mi ga pripeljete! Ta čas bo menda že pospravil in poskril, kar mu je potrebno! —

Stopica sodnik Danjko od kostanja do kostanja ter vpije. Nihče se ne upa na vrt. Gledajo iz sobe skozi polkenca; samo Cilka pride

od časa do časa, da vidi, če je morda časa prazna.

Ko pa hoče že tudi sodnik domov, se čujejo sem od hleva koraki. Oprezni, nesigurni, boječi.

Pred sodnikom stoji sam Plah. Zbegan, upehan, skrušen.

— Pokorno prosim, gospod sodnik, če bi me hoteli zapreti! —

Sodnik naježi obrvi, stisne pesti, ploha psovku bruhne ponovno iz ust. Plah stoji kakor grešna duša, če je ne puste v nebesa. Gostje se stiskajo k polkenkam, kaj bo zdaj?

Ko sodnik porabi vse, kar ostrega a grobega vsebuje oba deželna jezika po tedanji modi, zasopljeno umolkne.

Plah se sesede na klop ob zidu in reče skromno in nedolžno:

— Boga zahvalite, da ste sodnik in da vas je božja previdnost obdarila z vsem potrebnim! Le kaj bi bilo z vami na mojem mestu?! Če bi imeli vsa ta nagnjenja, te strasti in želje, kakor sedaj, pa nobene možnosti, da jih uzadovoljite?! Še slabši bi bili, kakor sem jaz! Alo, pojte me zapreti! —

Vstane. Sodnik Danjko stoji osuplo in gleda. Res, tega ni še nikoli pomislil! Naježene obrvi legnejo, na nosu se pojavijo gube dobrovoljnega nasmeška:

— Cilka, prinesite mu dva vrčka piva! Izpijte, pa pojdite domov! Jutri bomo že kako uredili!

Zija Plah, zija Cilka, zijajo gostje izza polkenic, zijajo drugi dan vse Lašče.

TRETIJA DOMAČA

Prvikrat občinski odbornik! Huda čast! Še večja, ko pravi župan Matija:

— Ne utegnem sedeti ves dan pri naborni komisiji in tudi tistega zraka ne prenašam. Leta so tukaj. Vi me boste zastopali; hkratu pa bosta z Glavanom oba dneva člana komisije. Delo je samo v tem, da sta navzoča in na kraju podpiseta zapisnik. Vprašal vaju ne bo nihče nič, govoriti tudi nimata ničesar! —

Tako se glasi naročilo, navodilo in pooblastilo.

V tistih časih posluša komisija pri Padarju. Komisija in nabor v veliki sobi, v mali pred sobi se slaščijo fantje. Na desno v sobi, v veži, kuhinji in po dvorišču pa pijejo, pojejo, vrisajo in kriče po starih tradicijah. Pijejo naborniki, pijejo pa tudi vsi, ki jih spremljajo. To so zlasti bratje, potem tisti, ki so baš vojaške odslužili, nadalje tisti, ki pridejo prihodnje leto ali čez dve na vrsto, pa sosedje, prijatelji in sorodniki. Zraven so tudi očetje in jerobi, ki bi radi po zakonu svoje "frajali" ali jim vsaj skrajšali službeno dobo. Vmes so še žandarji, radovedneži in zijala, ki jih nikoli ne manjka pri hrumu in trušču.

Mi, no mi, člani komisije smo posebej. Na obleki in dostojanstvenih obrazih se to pozna od daleč. Predsednik komisije je star naduljiv in revmatičen oberstlajtnant, namestnik kanciljarski stotnik od domobrancev, dalje pa okrajni glavar in njegov tajnik, oba v uniformi z dolgimi meči, vojaški in civilni zdravnik, truma feldveblav za pisarje, vsi župani in midva z Glavanom. Pri vstopu in predsoberu pa stoji mera za merjenje telesne višine, kakor valice in ob njej mlad vojak z izrazito ljubljanskim dialektom, kakor ga uživamo v pobožnem humorju. To je prav za prav oseba centralnega zanimanja. Vsakega nabornika najpoprej izmeri. Če mu ugaja, opravi to komaj vidno, če pa ne, tedaj pa pade gornji del iz teške hrastove deščice tako trdo na nabornikovo glavo, da votlo zadoni, nabornik pa se prestraši.

(Dalje prihajajo.)

Anton Čehov:

Če človek kihne...

Nekega lepega večera sedi eksekutor Ivan Dmitrič Červjakov v gledališču, v drugi vrsti v parterju in gleda skozi kukalo "Kornevilske zvonove." Glede in čuti v sebi višek ugodja. Toda nenadoma... V povestih se javlja ta "toda nenadoma" kaj pogosto in pisatelji imajo prav: naše življenje je polno iznenadenj! Toda nenadoma se raztegne Červjakov obraz, oči se izbulijo, sapa mu zastane... spusti kukalce, nagne se naprej in... apldi!

Kihnil je, kakor vidite. Kihati sme vsakdo in povsod. Kihajo kmetje, policijski komisarji, včasih celo tajni svetniki. Vsi kihajo. Tudi Červjakov ni v zadregi. Ruto potegne iz žepa in se kot spodoben človek ozre, če ni morda njegovo kihanje koga vznemirilo.

Tedaj ga v resnici zagradi zadrega. Stari gospod, ki sedi v prvi vrsti pred njim, nekaj zamrmra in si z vso skrbnostjo obrise plešo in tilnik. V starcu je Červjakov spoznal generala v civilu, Brizgalova, zaposlenega v prometnem ministertvu.

— Popljuval sem ga! pomislil, Červjakov. Sicer je tujec in ni moj predstojnik, nerodno je pa vendarle. Opravičiti se moram. Previdno zakajlja, se skloni naprej in tiho pošepče generalu na uho:

— Oprostite, vaša ukscelencia. Poškropil sem vas... ne hote...

— Nič ne de, nič ne de... —

— Za božjo voljo, oprostite mi. Saj... nisem mislil!

— Ah, sedite vendar, prosim, in pustite me, da poslušam!

Červjakov je spet v zadregi. Nasmehe se bedasto in zre na oder. Gleda pač opero, toda s ugodjem je pri kraju. Muč ga nemir. Med odmorom stopi k generalu, gre nekaj korakov z njim in zamrmra, ko je premagal boječnost:

— Vašo ekscelenco sem poškropil... Oprostite... Jaz nisem... nisem...

— No, pustite vendar to... pozabil sem že in vi začujete znova! se odreže general in nestrno zgrane spodnjo ustnico.

— Pozabili, a pri tem ti gleda hudobija iz oči! si misli Červjakov in nezaupno opazuje generala. Še govori noče a človeka v civilu, Brizgalova, zaposlenega v prometnem ministertvu.

rave tak... Sicer bo še mislil, da sem hotel pljuvati vanj... Četudi zdaj tega ne misli, mu lahko pozneje pade kaj take na um!...

Prišedši domov pove Červjakov svoji ženi, kakšna neuljudnost se mu je pripetila. Žena je vzela, saj tako se mu zdi, vso stvar z lahke strani. Sprva se je sicer prestrašila, ko pa slisl, da je general tujec, se na mestu pomiri.

— No, de, sicer pa lahko greš k njemu in se opravičiš. Drugače bodo mislili, da se ne znaš obnašati!

— Saj to je! Opravičil sem se, on je pa tako čuden... Še poštene besede mi ni privoščil. Sicer pa ni bilo časa za razgovor.

Naslednjega dne obleče Červjakov najlepšo uniformo, se lepo počee in napoti k generalu, da mu stvar razloži... V sprejemnici naleti na mnogo ljudi in general je poslušal njih prošnje. Ko odpravi že precej prosilcev, dvigne general pogled in opazi Červjakova.

— Včeraj v gledališču, če se vaša ekscelencia spominja, začne eksekutor, sem kihnil in... poškropil ne hote... Vaša ekscelencia naj mi opros...

— Kakšna neumnost... Kakšen človek pa ste vi! Želite? se obrne general k naslednjemu prosilcu.

— Še govoriti noče z menoj! si misli Červjakov in poblede. Jezen je torej... ne, ne, ne smem ga tako pustiti... Razložiti mu moram...

Ko odpravi general zadnjega prosilca in odhaja v svojo pisarno, stopi Červjakov za njim in mrmra:

— Ekscelencia! Če se predzrem vas nadlegovati, me sili k temu čuvstvo ponižnega kesa!... Kakor sami veste, tega nisem storil nalašč!

Generalov obraz postane cmerikav.

— Ali me, hočete imeti za norca, gospod! se zadere in izgine skozi vrata.

— Za norca! pomisli Červjakov. Kako vendar? General je, a tako preproste stvari ne more razumeti! Sicer pa, če tako visoko leta, se ne bom več opravičeval pri njem. Vrag naj ga vzame. Pismo mu bom pisal, toda k njemu ne grem več. Pri bogu, da ne!

Tako misli Červjakov vso pot proti domu. Pisma mu res ne napiše. Preudarja in preudarja, a se ne more nič pametnega domisliti. Tako mora naslednjega dne znova k generalu, da mu osebno pojasni zadevo.

— Vaše ekscelence včeraj nisem nadlegoval zaradi tega, blebete eksekutor, ko ga general vprašujoče gleda, — da bi vašo ekscelenco imel za norca, kakor ste se blagovolili izraziti. Prosim oprostčenja, ker sem kihnil in vas poškropil... smeja se pa nisem mislil... Kako naj bi se tudi smejal! Če bi se smejal, kaj bi bilo s spoštovanjem do višjih oseb.

— Glejte, da izginete! zavpije general, pomodri v obraz in se tresse po vsem telesu.

— Kaj? vztrepče Červjakov in gine od straha.

— Poberi se! ponovi general in cepeta z nogami.

Červjakovu se nekaj utrga v želodcu. Ne da bi kaj slisl ali videl, gre skozi vrata in stopi na ulico... Sam ne ve, kako se privleče domov. V uniformi leže na divan in... umre.

M. Zoščenko:

Bolezen

Človek je precej čudna žival. Težko da bi izhajal iz opice. Stari Darwin se je, tako se mi zdi, nekoliko urezal v tem vprašanju. Človek ima namreč, da se tako izrazim, docela človeška dejanja. Ta dejanja, da veste, ne kažejo prav nobene sličnosti z živalskim svetom. Če se tudi živali razgovarjajo o kateremkoli jeziku ali narečju med seboj, nikoli ne verjamem, da bi lahko slisl med njimi tak razgovor, kot sem ga slisl snoči.

To se je zgodilo v mestni bolnišnici, med sprejemnimi urami. Redno hodim namreč vsak teden enkrat na kliniko k dr. Ponomarovu. Prav premeten in vreden zdravnik je ta doktor. Z peto leto se zdravim pri njem, vse gre v najlepšem redu: bolezen se ne poslabša.

Prišel sem torej v bolnišnico. Dobil sem številko sedem. Kaj sem hotel, čakati sem moral. Sedel sem torej na hodniku na klop in čakal.

Slisl sem, da se pogovarjajo bolniki v čakalnici med seboj. Prav tih razgovor je bil to, polglasen, ne kakor da bi kdo koga laal. Neki očanec, precej zabuhel, oblečen v kratko suknjo, je rekel sosedu:

— Beži pokora, mari je tvoja kila bolezen. Jaz pa sem res bolan, to je pribito. Nikar ne misli, da sem zdrav, če imam zabuhla lica. Obisti mi ne boš videl, prijatelj, in tam notri nošim celo reč!

Sosed mu je nekoliko zameril in rekel čemerno:

— Saj nimam same kile! Če bi ti videl, kakšno bulo imam!

Zajetni očanec je odgovoril: — To je brez pomena. Nobene bolezní ni mogoče primerjati z obistmi. Obisti so od vrage.

Neka dama v svileni ruti, ki je sedela na isti klopi, se je nenadoma strupeno oglašila:

— No, kaj bi se neki vi postavljali s svojimi obistmi? Pra-

VRHNJA PLAST

"Povedala sem reditelju o smrdeči bombi, pa je dejal, da smrdi film."

va reč! Če že hočete vedeti, imela sem nečakino, ki si je nakopala bolezen na obistih. Prav nič ji ni bilo, še likala in šivala je vsak dan. Kakšna bolezen je pa to, če ste tako debeli? Zaredi te bolezní že ne boste umrli!

— Jaz da ne bom umrl! Ali ste jo slislali? Trdi, da ne bom umrl! Čemu se vtikate v učene medicinske pogovore, gospa, če ne razumete teh reči!

Ženska je vreščala:

— Saj ne omalovažujem vaše bolezní. Ne rečem, da ni kar tako. Hočem vam samo povedati, da imam jaz bolj resno bolezen, kakor so vaše obisti. Jaz imam raka.

Debelušnež se je brž odrezal: — Rak? No, kaj pa je to? Rak! so raznih vrst. Tudi take

rake poznamo, ki še lasu ne skrivijo človeku. Tak rak je lahko v šestih mesecih ozdravljen.

Ta nezasužena žalitev je do dna pretresla žensko. Prebledela je, sklenila roke in se razburila:

— V šestih mesecih — rak? No, rada bi vedela, kje ste videli takšnega rada? Briga te bolezen, ko se ti maščoba cedi po gobcu!

Debeli dedec je hotel užaljeniki nekaj odvrtni, pa se je premislil in obrnil proč.

Tedaj se je nekdo v bližini nasmešnil in vprašal:

— S čim se prav za prav bahate vsi skupaj?

Bolniki so se molče spogledali in se postavili v vrsto pred vrata.

ZATIRANJE NOVIH NAZOROV O PREURE-DITVI ČLOVEŠKE DRUŽBE JE GROBOKOP ČLOVEŠTVA!

Človek, tako vsaj pravijo, ima razum in svobodno voljo. On ustvarja sedanost in bodočnost. Zato mora prav misliti in delati. To pa je v njegovem življenjskem nagonu, torej naravno svojstvo, naravna vrлина.

Sedaj si pa oglejmo današnji družabni proces, ker imamo tako kritične čase, da je celo generalni ravnatelj Mednarodnega urada dela v svojem poročilu posvaril svet, čeprav ni marksist, da mora svet kreniti na drugo pot, če noče zvesti človeštvo v katastrofo, to je povzročiti propast kulture in civilizacije. Pesimizem (vse črno videti), ki ga izraža dovolj objektivna (stvarna) osebnost s točnim pregledom gospodarskega in socialnega sveta, je svarilo in nujen opomin vsem onim, ki vedre v senci svojih avtoritet v omotici presebije ali nezrele zavesti. Namesto, da bi realno mislili in delali,

se udajajo praznim in sebičnim utopijam (nekaj kar živi samo v domišljiji), da je treba zgrešeno družabno obliko, ki je prekrivljena z ozirom na človeštvo tirati po isti poti dalje, še do večjih krivic za splošnost.

Napake se morajo popraviti, če so se zgodile in če se še gode. Stari vzgojitelji v prvi kulturni dobi so svoje otroke natreskali, če niso prav delali ali se ne učili, če ni zalegla lepa beseda. Popraviti so hoteli svoje otroke. Sekiro, grablje, stroj, če se obrabi, popravimo ali zamenjamo z novim boljšim in modernjšim orodjem. Vsa odkritja in izume človeškega duha porablja družba za svojo izpopolnitev, in sicer bi morala to vršiti z namenom, da človeštvo lažje in bolje živi, ker le to je namen na tem svetu s te strani. Kako smešno in neumno bi bilo, če bi človek zavrzel grablje in grabil s prsti,

zavrzel stroj in obdeloval z roko, les zopet s kremenjakom, bi bilo civilizaciji v posameznem seveda tudi človeškemu napreku v škodo.

Ozrimo se sedaj na realno življenje.

Poročevalec Mednarodnega rada dela pravi, da imamo glavnem tri velika zla: slabo spodarsko politiko, socialno past velike večine človeštva, grozovito oboroževanje. Z narjem in dobrinami, ki se rabljajo za oboroževanje, bi lahko odpravili brez težav obe puzli. Tako je hotel poročevalec označiti napake, ki jih je treba odpraviti predvsem s tem, da členo pametno gospodarstveniki, odpravimo mednarodno hujskanje ter se približamo stvarnemu problemu, zdravi alni politiki, ki se v zadnjih letih poslabšuje, namesto da bi spričo kritičnejših razmer izboljšala. Te resnične besede, laštvo samo tudi čuti vsak boljši na svoji koži. Delava čuje namreč mnogo socialnih sed, dejanja pa so bolj in negativna, kar se izraža v njevanju socialnih pravic in v zaostritvi kapitalističnega koriščanja.

Poročevalec Mednarodnega rada dela je navedel tri pome, ki bi morali postaviti škodo družbo na novo etično in cialno podlago. Namigaval da mora postati družba bolj veška in socialna, da priha človeštvo vse življenjske do ne, to je, da popravi družbo.

Opravičeno je postavil to Zakaj, namesto da bi človek razmotrivalo o problemih, kaj naj se ustroj te družbe popravi v blagor človeštva, plete kapšibo in tepe vse tiste, ki hoče te probleme resno razmotriti predvsem s tem, da jim jem svobodo duha in besede. Resmo, da sta duh in volja dva menta, ki rešujeta probleme, krivata nova pota. In kaj je nes bolj potrebno korekture temeljite popravili in izpremebe, kakor gospodarski-socialni sistem? Kateri problem je nes važnejši kakor socialni? blem, na katerem je interes vse človeštvo in njega kulture in civilizacija?

Greh in napaka je, da ni v stvari danes duh človeške najdljivosti in pameti svobod ko je vendar po filozofskih gospodarskih zakonih dokazano da dalje ne more več iti brez strašnih posledic in je reform. Šiba, ki so jo st vzgojitelji rabili, da so popravliali otroške napake, se je nila v napačno smer, ker k človeškega duha, človeško in iznajdljivost o vprašanja prave slabosti človeške druž In kdo je odgovoren za vse zlo? Za zamoritev duha?

Ne odgovorjamo, ker tro opazovalec to lahko sam. Pač pa povdarimo, da mora naša naloga, da z bojem dmo kulturo, osvobodimo duha um človeštvo, da bo zopet in imelo voljo. Zavedajmo se da je človeški duh vobče nezaljliv in da premaga vse oru Temu bodi posvečeno naše de ker ne želimo, da bi se pesimist direktorja Mednarodnega ura dela uresničil. Ne! Človek mora vstati in rešiti problem! —D. P.

SPOMIN NA STARO DOMOVINO

"NAŠI KRAJI"

ZBIRKA 87 SLIK iz vseh krajev Slovenije. V finem bakrotisku na dobrem papirju, v velikosti 5x7 1/2 inčev

Ta krasna zbirka, vas stane samo \$1

SPADA V VSAKI SLOVENSKI DOM

Največja zaloga slovenskih knjig v Ameriki!

V knjigarni "Glas Naroda" lahko dobite vsakovrstne slovenske knjige naših priznanih pisateljev: Cankarja, Tavčarja, Jurčiča, Preglja, Kmetova, Milčinskega, itd. V zalogi imamo prevode del svetovnoznanih mojstrov: Gospodarske, gospodinske in poučne knjige, Igre, pesmi, zemljevide.

Ljubitelji lepe knjige naj pišejo po cenik knjig, ki jih imamo v zalogi.

"GLAS NARODA" (Dep. N.) 216 W. 18th Street, New York